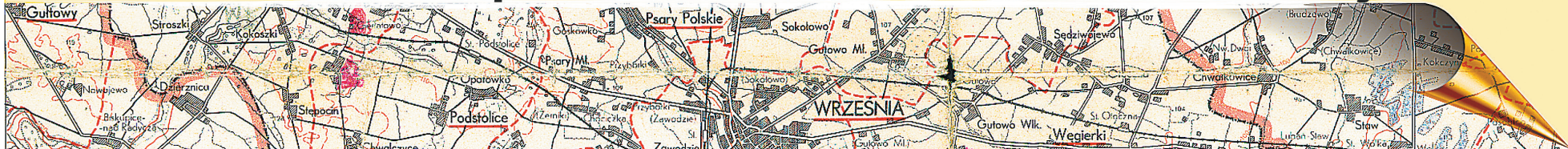

Września i powiat w czasach Polski Ludowej

Uroczystości polityczne i patriotyczno-państwowe, cz.2

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

To zdjęcie publikujemy z prośbą do czytelników o pomoc we wskazaniu uroczystości, którą obrazuje. Fotografia na pewno została wykonana na ulicy Rzecznej (w tyle widoczna kamienica Jana Pawła II nr 5); sądząc po ubiorach w latach 50. od późnej jesieni do wczesnej wiosny. Widnieje na niej orkiestra – być może tonsilowska (wtedy Zakładów L-10)

Mieszkańcy miasta masowo uczestniczyli w obchodach Święta Pracy 1 Maja. Obchody te miały trzy odsłony. Wieczorem 30 kwietnia odbywał się na ulicach miasta capstrzyk młodzieżowy (w latach 70. ta forma obchodów upadła). 1 maja o godzinie 9.00 rano rozpoczął się wiec na placu 1 Maja, gdzie zgromadzona młodzież oraz pracownicy wszystkich zakładów pracy wysłuchiwali przemówienia (przez radio) aktualnego I sekretarza KC PZPR, a następnie „na żywo” I sekretarza KP (lub M i G) PZPR. Potem rozpoczynał się pochód trasą ulic Sienkiewicza, Lenina, Armii Czerwonej, Obrońców Stalingradu do placu 1 Maja, gdzie wszyscy uczestnicy deflowali przed „władzą” usadowioną na specjalnej trybunie (w miarę wzrostu liczby mieszkańców, a więc i uczestników pochodów trasę modyfikowano). 1 maja w godzinach popołudniowych odbywał się festyn w parku na Opieszynie. Można było na nim kupić towary spożywcze, trudno dostępne w zwykłej sprzedaży. Odbywały się także zawody sportowe na stadionie.

Po Październiku 1956 uroczystości państwowe nieco zmieniły swój charakter – starano się zwrócić większą uwagę na tradycje narodowe. Pierwszą ku temu okazją było zbliżające się Tysiąclecie Państwa Polskiego. 12 maja 1959 roku w sali kina „Pionier” we Wrześni odbyła się uroczysta wspólna sesja PRN i MRN oraz gromadzkich RN z Chwalibogowa, Gozdowa, Grzybowa, Kaczanowa, Marzenina, Psar Polskich i Węgierek, poświęcona przygotowaniom do obchodów 1000-lecia w powiecie wrzesińskim. Niestety obchody tak znaczącej rocznicy „rozmyły się” później w wielu różnych impre-

zach i akcjach na przestrzeni kilku lat. Nie było ani wspólnych centralnych państwowo-kościelnych obchodów, ani podobnych uroczystości lokalnych. Trudno było nie zauważyć religijnego aspektu Millenium, ale władze państwowe, a w ślad za nimi władze lokalne, „gomulkowski” Polski to właśnie chciały społeczeństwu wyrwać ze świadomości.

W tradycji wrzesińskiej niewątpliwie patriotyczny charakter miały obchody kolejnych rocznic strajku Dzieci Wrzesińskich, choć w Polsce Ludowej tendencyjnie pomijano religijny aspekt strajku. W jego 50. rocznicę, 20 maja 1951 roku, na placu 1 Maja odbyła się uroczysta, publiczna sesja Miejskiej Rady Narodowej. Wygłoszono na niej referat na temat wydarzeń wrzesińskich 1901 roku. Czasy strajku wspominała jego uczestniczka Bronisława Śmidowicz-Matuszewska. Uroczystość odsłonięto tablicę pamiątkową na historycznym budynku szkoły, który przekazano na bursę Technikum Mechanicznemu, w końcu uroczystości przeniosły się na Stadion Miejski, gdzie odbyły się igrzyska sportowe.

Jeszcze bardziej uroczysty charakter miały obchody 60. rocznicy strajku w roku 1961. Program przygotowywanych z tej okazji „Dni Wrześni i Powiatu Wrzesińskiego” przewidywał zorganizowanie dożynek wojewódzkich, zjazdu weteranów całej ziemi wielkopolskiej, zlotu młodzieży województwa poznańskiego, uzyskanie odpowiedniego pomieszczenia dla Muzeum Ziemi Wrzesińskiej i jego otwarcie, przygotowanie publikacji popularno-naukowej o strajku, otwarcie domu kultury przy ulicy Lenina, pobudowa-

nie muszli koncertowej w parku na Opieszynie oraz zorganizowanie uroczystości otwarcia Szkoły Podstawowej im. Dzieci Wrzesińskich. Uroczystości rocznicowe, których kulminacją przypadła w pierwszych dniach września 1961 roku, były bardzo okazałe. Większość zamierzeń zrealizowano, niektórych nie udało się zrealizować w ogóle, pozostałe zrealizowano w innym kształcie i terminie. We wrześniu 1961 roku park na Opieszynie otrzymał nazwę Dzieci Wrzesińskich, ale muszle koncertową (amfiteatr)

gólnie uroczysty był moment przecięcia wstęgi w wejściu do nowej szkoły przez ministra Mariana Spychalskiego, kiedy Bronisława Śmidowicz-Matuszewska przekazała kierownikowi klucze do nowej szkoły. Na zakończenie uroczystości odśpiewano *Międzynarodówkę* (!), a potem odbyły się występy Zespołu Pieśni i Tańca Wojska Polskiego i Zespołu „Wielkopolska” oraz zabawa ludowa na placu 1 Maja. We wtorek 5 września odbyła się w Domu Żołnierza (późniejszym PDK – WOK), zorganizowana przez Uniwersytet im. Ada-

kszałt pomnika i jego otoczenie. Kolejnym wydarzeniem było uroczyste odsłonięcie 31 maja 1975 roku pomnika Dzieci Wrzesińskich. Stał on w miejscu dawnego pomnika Wolności, który został rozebrany. 8 września 1979 roku w Parku Dzieci Wrzesińskich odsłonięto pomnik Marii Konopnickiej.

Imprezą rozrywkowo-propagandową był zorganizowany przez Telewizję Polską „Bank Miast – 440”. 16 października 1977 roku Września zwycięsko rywalizowała z Końskimi, a 14 maja 1978 roku odbyła się we Wrześni impreza

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Załoga „Tonsilu” w pochodzie pierwszomajowym (koniec lat. 60.)

zbudowano tam kilkanaście lat później. Spośród akcentów początkowo nieplanowanych należy wymienić uszpanienie kopca pod pomnikiem sokołowskim czy wydanie okolicznościowej jednodniówki „Echo Ziemi Wrzesińskiej”. Okazałe uroczystości „Dni Wrześni” trwały od 1 do 10 września 1961 roku. Zorganizowano dodatkowe lokalne pociągi do miasta, przygotowano dodatkowe parkingi i miejsca noclegowe.

W piątek 1 września o godzinie 17.30 odegraniem na placu 1 Maja specjalnie skomponowanego hejnału ogłoszono inaugurację „Dni Wrześni”. Pod Sokołowo wyruszył pochód i tam odbyła się manifestacja u stóp kopca. Punkt kulminacyjny uroczystości nastąpił dwa dni później, w niedzielę 3 września. Około 30 tysięcy osób wzięło udział w uroczystości otwarcia nowo zbudowanej szkoły Pomnika Tysiąclecia (nr 2) i manifestacji w parku na Opieszynie. Na uroczystości byli obecni minister obrony narodowej gen. broni Marian Spychalski, minister oświaty Wacław Tułodziecki, który wygłosił obszernie przemówienie i I sekretarz KW PZPR Jan Szydlak. Szcz-

ma Mickiewicza w Poznaniu i Polskie Towarzystwo Historyczne, sesja naukowa, w której uczestniczyli m.in. profesorowie Zdzisław Grot i Witold Jakóbczyk oraz autor publikacji o strajku dr Ludwik Gomolec. Na zakończenie „Dni Wrześni” odbyły się zawody sportowe.

Udane uroczystości „Dni Wrześni” w 1961 roku skłoniły władze powiatowe i miejskie do zorganizowania ich, na mniejszą skalę, w roku 1962 i w następnych latach, choć były one skromniejsze i odbywały się w maju.

Dekada lat 70. przyniosła uroczystości odsłonięcia trzech pomników. 20 października 1973 roku u zbiegu ulic Słowackiego i Wojska Polskiego pomnika 68 Pułku Piechoty. W ten sposób przypomniano społeczeństwu miasta zasługi tego pułku. Inicjatorem powstania pomnika był kustosz Muzeum Regionalnego, były oficer pułku, Antoni Ciszak. Pomnik miał zupełnie inną niż przedwojenna bryłę (odlew tablicy wykonały zakłady HCP Poznań) i, oczywiście, nie mógł stać w dawnym miejscu, przy wrzesińskich koszarach, gdzie stacjonowała Armia Radziecka. W 1985 roku zmieniony został

podsumowująca rywalizację 16 polskich miast – „Bank 440 – Finał”.

Pierwsza połowa lat 80., w stanie wojennym i po nim, nie sprzyjała organizowaniu przez władze masowych uroczystości. W roku 1982 nie odbył się nawet pochód pierwszomajowy, rok 1984 został natomiast ogłoszony rokiem 40-lecia PRL. Pamiętne były jedne z ostatnich obchodów 1 Maja – w roku 1985, kiedy pochód odbył się w śnieży i w roku 1986, kiedy władze państwowe nie odwołały pochodu mimo niebezpieczeństwa skażenia radioaktywnego po katastrofie czarnobylskiej. Rok 1985 przyniósł Wrześni – 24 kwietnia – przyznanie Orderu Krzyża Grunwaldu III klasy za patriotyczną postawę mieszkańców w przeszłości. Dekoracji sztandaru Rady Narodowej Miasta i Gminy Września tymże orderem dokonał 25 września 1985 roku zastępca przewodniczącego Rady Państwa PRL Tadeusz Witold Młyńczak.

Marian Torzewski

